

САКРАЛЬНИЙ ХУДОЖНЬОМОВНИЙ СВІТ У ДРАМИ-ФЕЄРІЇ „ЛІСОВА ПІСНЯ”

Досліджується сакральна лексика драми-феєрії „Лісова пісня”. Автор виділяє тематичні групи – місце дії, час дії, дійові особи, рослинний і тваринний світ, досліджує представлену Лесею Українкою картину світу та її мовну репрезентацію у світлі сакрального художнього мовлення драми.

Ключові слова: картина світу, сакральне мовлення, магія слова, сакральний художньомовний світ, модель світу.

Щоб зрозуміти творчість поета, треба знати країну, в якій він народився. Країна Лариси Петрівни Косач – Україна. Ім’я рідного народу стало найменням поетеси, адже вона була однією з тих, хто розумів свій народ, і зуміла відтворити національну самобутність українців у своїй творчості.

У Лесі Українки була й мала батьківщина – Волинь. Найбільше її приваблював духовний світ поліщуків. Очевидно, саме дружба зі старим лісником Левом Басом і його оповідки про лісову силу стали поштовхом до написання у 1911 році драми-феєрії „Лісова пісня”, яку сама авторка вважала багато в чому особливою серед своїх численних творів.

Творчість Лесі Українки студіювали багато вчених. Численні праці присвячено „Лісовій пісні”. В. Кордун досліджує фольклорно-міфологічну образність структури твору, В. Давидюк – позатекстову міфологічну символіку, Т. Борисюк – фольклор та міфологію. Нас цікавить питання виявлення картини світу в сакральному художньому мовленні персонажів „Лісової пісні” і власне у мові твору.

Особливе ставлення Лесі Українки до „Лісової пісні” непрямо вказує на ту паралелігійну сакральність, що втілена в авторській моделі поганства. „Лісова пісня” належить до розряду

творів, який автор репрезентує як оригінальну модель світу; в його основі лежить важлива мета – створення гармонії. „Ми закладаємо підвалини нової моралі, що має обходити інтереси не тільки ближнього, але й дальнього, має утворити гармонію не тільки людського, але й всесвітнього життя. Ця нова мораль готує ґрунтовніші зміни, ніж усі найбільш реформаторські релігії” [11, 190–191].

Певно, Леся Українка не знайшла героїв для своєї драми серед сучасників, тому вирішила віднайти „сакральне в сакральному”, скориставшись надбанням простого люду, його художнім мовленням, наділивши ним міфологічних істот – мешканців предковичного волинського лісу. Саме в єднанні людини з природою бачить авторка гармонійну картину світу.

У „Лісовій пісні” для дослідження сакрального художньо-мовного світу виділяємо такі тематичні лексичні групи: місце дії, час дії, дійові особи, рослинний і тваринний світ.

Лексико-семантичне поле ‘місце дії’ досить обмежене, однак за своїм смисловим навантаженням становить мікросвіт, що є частиною Всесвіту. Події, описані у драмі, відбуваються у старому лісі, який, за народними уявленнями, є місцем перебування надприродних сил; через ліс проходить шлях у потойбічний світ [5, 279]. Можливо, таким чином Леся Українка прагнула вказати шлях до гармонії людини з природою. Адже, породичавшись із лісовими мешканцями, люди змогли б віднайти у лісі шлях до нового життя.

Посередині лісу знаходиться тиховоде, з чистим плесом посередині озеро, що утворилося з лісового струмка. Вода – найважливіший дар неба Матері-Землі, бо вона оживляє її та робить плодючою. Вода також виступає як спосіб магічного очищення. Наші предки обожнювали її. Земна вода поєднана з небесною, а тому є символом морального і духовного очищення [5, 83], що виявилось необхідним для героїв твору. Також у „Лісовій пісні” вода постає символом скороминучості земного життя і людських почуттів.

„*Русалка*: Вода ж не держить сліду / від рана до обіду” [10, 450]. Природно, що саме мешканка водної стихії своїм мовленням виявляє різносторонній сакральний характер води.

„*Русалка*: З якого часу тут русалки стали / невірлицями в озері? Я – вільна, як вода!” [10, 453].

Асоціативний обряд концепту вода у драмі-феєрії „Лісова пісня” представлений такими лексемами: *море, хвиля; дощик; холодні роси; живуці сльози; кров; драговина, болото*.

В історичній пам’ятці „Прение Земли и Моря” у відповідь на твердження Землі, що вона – мати усьому: людині, Богородиці, апостолам, пророку і раю, Море відповідає, що воно – мати самої Землі, оскільки Земля, не напоєна вологою, – ніщо [5, 32]. Можливо, саме версію народження Землі з Моря мав на увазі дядько Лев, розповідаючи небожеві казку.

„*Лев*: ...От і розбіглася на морі супротивна хвиля, / а з теї хвилі вилетіли коні, як жар червоні, / у червону коляску запряжені... / А на тій колясі...”

„*Лукаш*: Та й хто ж на тій колясі був? Царівна?” [10, 475]. Спостерігаємо тут і вивільнення третьої потужної стихії – вогню у вигляді червоних коней. Вогонь є великим даром Сонця-неба [5, 83].

Дрібний дощик, що починається після того як Лукаш відвертається від коханої, вподобавши Килину, передає стан душі Мавки, – це її сльози: „...сідає на похилену вербу і тихо плаче. Починає накрапати дрібний дощик...” [10, 507]. Лише природа перейнялась душевним станом нещасної дівчини.

Росу в народі називали сльозами богині Зорі. У піснях знаходимо порівняння плачу з течією річки, падаючим дощем або росою [5, 427]. Подібного значення надає цій лексемі Леся Українка, передаючи діалог Мавки з Перелесником.

„*Мавка*: Я піду квітчати дрібним рястом коси...

Перелесник: Ой гляди! Ще змиють їх холодні роси!” [5, 471].

Пор. народне: „Доки сонце зійде, роса очі виїсть”.

Сльози – у замовляннях проміжна ланка між водою і кров'ю; мають велику очищувальну й цілющу силу. В них найсильніше очищаються провини людини. Також існує думка, що різні способи ворожіння з водою – це контакт зі світом померлих. Так, чарівне дерево, яке виростає на могилі, щоденно поливається або водою, або сльозами, що здатні оживити померлу людину [5, 487]. У „Лісовій пісні” виявляється подібне сакральне значення лексеми *сльози* у сполученні зі словом *живуці*. Спостерігаємо це в епізоді оплакування Мавкою померлого дядька Лева:

*Ой як же плаче серце по тобі,
єдиний друже мій! Якби я мала
живуці сльози, я б зросила землю... [10, 518].*

Кров – осереддя і символ життя, субстанція життєвої сили, оселя душі. У народних казках кров – джерело незвичайної сили, зокрема омолодження [5, 255]. Русалка Польова просить у Мавки крапельку крові для збереження краси і молодості: „Сестронько! Зглянься на муку! / Крапельки крові було б для рятунку доволі” [10, 498].

У „Лісовій пісні” місце побутування потерчат – болото. Туди прагнули заманити Лукаша Куць із Русалкою: „Поки не в болоті, – / сухо мені в роті!” [10, 483]. У народному мовленні лексемі *болото* надається подібне значення. Це небезпечне і нечисте місце, де водяться чорти [5, 38]. Зв'язок чорта з болотом виражено у приказках: „Було б болото, а чорти знайдуться”, „В тихому болоті чорти водяться”.

У задумі твору апробуються і трансформуються первісні міфи – культурного героя, міфу космогонії, хліборобського календарного міфу, міфу смерті і воскресіння, есхатологічного міфу тощо. Їх функції у драмі чітко детермінуються. Так, елементи найважливішого для язичництва космогонічного міфу оприявнюються у головних драматичних „розламах” дійства: творення світу постає в символічних образах зимового сну

Мавки на початку твору, в момент зав'язки дії; пізніше у сцені зустрічі Мавки з Марищем картина світу доповнюється неодмінним його „задзеркаллям”. Календарний міф береться автором в основу смислової ритміки феєрії – тут календарний рік, зміна пори року передає динаміку душевного стану героїв, що особливо виявляється в образі Мавки.

Важливим моментом протистояння природи і світу людей є те, що для них по-різному плине час: міфологічний і конкретно-історичний. Міфологічні істоти часто не вирізняють початку й кінця, зосереджуючись на циклічності часу: „Мені здається, що жила я завжди”. Немає ні народження, ні смерті, немає, відповідно, і трагічного поняття втрати, яке може з'явитися лише в ситуації минулості. Природний плін часу, в якому не розрізняється минулість і вічність, унеможливує трактування смерті як кінця. Кожна мить у мінливій грі природи (вічною тут є сама змінність) почуттів, барв, настроїв – самоцінна („На цілу довгу мить тобі я буду вірна, хвилину буду я ласкава і покірна, а зразу потоплю!” – обіцяє Тому, що греблі рве, Русалка).

Так само й Мавка, відмовляючись жати, рятує мить краси. Русалка благає про „хвильку, хвилиночку, мить одну” – і за мить краси Мавка згоджується пролити кров. Жати – це стати на бік людей проти природи. І цього лісова дівчина зробити не може. Уподобившись зовні сільській робітниці, Мавка так і не прийняла шкали людських цінностей.

Час пробудження Мавки – пора, коли вся природа прокидається: „...узлісся наче повите ніжним зеленим серпанком, де-не-де вже й верховіття дерев поволочене зеленою барвою. Озеро стоїть повне, в зелених берегах, як у рутвянім вінку” [10, 455]. Відповідно і Мавка постає у всій красі: „...в ясно-зеленій одежі, з розпущеними чорними з зеленим полиском косами” [10, 458]. Під кінець драми бачимо зовсім іншу картину: „Хмарна, вітряна осіння ніч. Стогнуть пугачі, ревуть сови, уїдливо хававкають пушки” [10, 515]. Прихід пізньої осені, крик пугача і сови віщують щось недобре. А Мавка вже „...в чорній одежі, в сивому непрозорому серпанку...” Таким чином, хронометричний поділ

драми із виділенням окремо кожної пори року виконує сакральну функцію, відповідаючи психологічним змінам характерів героїв „Лісової пісні”.

Особливо чітко сакральне значення лексем постає у міфони́мах драми. Всіх героїв можна згрупувати на сакральних і профанних. До сакральних належать міфологічні істоти і дядько Лев, профанні – Килина з матір'ю Лукаша. Щодо самого Лукаша, то він займає проміжну ланку між сакральним і профанним світами.

Головною дійовою особою сакрального світу є Мавка. За народною міфологією, мавки (мявки, нявки, навки, бісиці) – вродливі молоді дівчата, високого зросту, з довгим волоссям, яке завжди уквітчане [5, 285]. Подібного опису дотримується й авторка драми. Мова Мавки свідчить про її повагу до навколишніх міфічних істот і людей, підтверджує очевидну міфологічність, сакральність образу. Мавка пов'язана родинними стосунками з мешканцями лісу: „Який-бо ти, дідусю, став суворий! / Се ти мене отак держати будеш, / Як Водяник Русалку?” [10, 459]; *Лукаш* (до Мавки): „А твоя верба? / Та ж ти її матусею назвала” [10, 466]; *Русалка Польова* (з благанням кидається до Мавки): „Сестрице! Пошануй! / Краси моєї не руйнуй!” [10, 497].

Мавка поважає життєвий устрій лісового світу, його закони та правила існування. Її мовлення прямо на це вказує: „Цить! Хай говорить серце... Невиразно! Воно говорить, як весняна нічка” [10, 480]; „Не лови! Коханий, не лови! То Потерчата! Вони зведуть на безвість!” [10, 484]. Тут і вірування в існування у надприродний світ, й антропоморфічні погляди на довкілля.

Мавчиною подругою і сестрою була Русалка – нібито весела й безтурботна дівчина, а з іншого боку – підступна. Вона прагнула затягти Лукаша в болото, використавши допомогу Потерчат і підтримку Куця.

Русалки (русавки, купалки, водяниці, лоскотухи) – богині земної води, які живуть на дні водоймищ [5, 449]. Своїм батьком Русалка називає Водяника (водяний, водовик, кум Гребінь) –

міфічного царя, який володіє всією водою на світі: ріками, озерами, болотами, водоріями, морями тощо [5, 88]. За народними уявленнями, русалки – дочки та дружини водяника, пор. у Лесі Українки: „Водяник: Стидайся, дочко! Водяній царівні / танки заводити з чужинцем?! Сором!”; „Русалка: Він, батьку, не чужий” [10, 451].

Потерчата (потороча) живуть по озерах або на болотах, ходять у темряві з каганчиком і тим світлом заманюють людей [5, 388]. Це немовлята, що померли одразу після народження без хрещення і стали потойбічною силою. У „Лісовій пісні” вони так пояснюють своє існування: „Нас матуся положила / і м’якенько постелила, / бо на ріння, на каміння / настелила баговиння, і лататтям повкривала...” [10, 447]. Говорять про них й інші дійові особи: „...і бідним сиротятам-потерчатам / каганчики водою заливає” [10, 451]; „Еге! то знаю ж я! То Потерчата!” [10, 486].

Відомою в українській міфології є постать Куця, чие мовлення у драмі розкриває його роль і функції: „бо він умів тримати з нами згоду. Було, і цапа чорного держить / при конях, щоб я мав на чому їздити” [10, 519]. Людям відомо, що у стайні потрібно тримати чорного цапа для Куця, аби він не чіпав коней. „Ще й відьму, що в чортиці бабувала, / гарненько попросив, щоб їм корови / геть-чисто попсувала” [10, 519]. Тут Куць засвідчує зв’язок деяких людей з нечистою силою, віра в це існує і дотепер.

Леся Українка на означення лихої, нечистої сили вживає кілька лексем, в одному випадку називаючи її прямо, в іншому – свідомо оминаючи називання, дотримуючись поглядів на те, що ім’я нечистого часто згадувати, а особливо після заходу сонця, не можна.

Представником нечистого світу є Перелесник, опис якого у драмі не різниться від народних уявлень. Це чорт, що літає змієм, постає у вигляді молодого хлопця і зваблює дівчат. „Будь моя кохана! / Звечора і зрана / самоцвітні шати буду приношати, / і віночок плести, / і в таночок вести, / і на крилах нести...” [10, 469].

Майстерно оминаючи ім'я нечистого, Леся Українка вживає міфоніми Той, що в скалі сидить, Той, що греблі рве. Авторка використовує такий прийом, враховуючи вірування українців у те, що коли згадувати чорта занадто часто і без потреби, то можна накликати його до хати. Тому народ послуговується іншими словами для називання нечистого: патлатик, паничик, *враг, дідько, спокусник, лукавий* або просто – *той* і т. ін. [8, 145]. „Поки дійдеш, ще й тая нападе – / не тута споминаючи...” [10, 472].

Господар лісу – Лісовик (лішак, лісун, боровик, пастух, ліс праведний), – дух лісу. Він оберігає своє царство та його мешканців, поважає людей, що бережуть ліс, особливо шанує волю: „Я звик волю шанувати” [10, 459]; „Не годна ти дочкою лісу зватись! / бо в тебе дух не вільний лісовий, а хатній рабський!” [10, 516]. Здавалося б, риси, що притаманні людям, характерні для сакрального героя. Лісовик – один із тих, хто вказує шлях до гармонійного людського існування.

Красою довоколишнього світу захоплюється і Русалка Польова. Вона намагається хоча б на мить продовжити красне літо: „Хвильку! Хвилиночку! Мить одну, рідная! / Потім поникне краса моя бідная” [10, 498]. Можливо, саме через здатність відчувати і берегти прекрасне міфологічні істоти безсмертні. Цей мотив є одним із провідних у драмі.

Своїми сестрицями називає Перелесник гірських русалок і літавиць, таким чином розширюючи родинне коло міфічних істот: „Перелесник: Линьмо, лיןмо в гори! Там мої сестриці, / там гірські русалки, вільні літавиці...” [10, 469].

Літавиця (летавиця) – дух кохання, добрий або ж злий, злітає з неба на землю падучою зіркою і перевтілюється в людський образ [5, 281].

Мара – богиня зла, темної ночі, ворожнечі, смерті. Щоб її позбутися, потрібно володіти магією слова. Таку мудрість виявляє дядько Лев, виганяючи Пропасницю (Трястя, Трясуха, Трясея, Трясовиця, Лихоманка, Напасниця) – кістляву потворну істоту, яка, вибравши між людьми жертву, починає м'яти і тряс-

ти її, кидати то в жар, то в холод. Пропасниця також уявлялася в подібій вродливої дівчини [5, 289]. „Шіпле-дівце, / Пропаснице – Трясавице!.. / Ось тобі, полинь – згинь, маро, згинь!” [10, 473].

Дуже небезпечні істоти – це злидні, домові карлики, що призводять до зубожіння. Злидні – діти Недолі: „Не сама біда ходить, а з дітками”. Леся Українка в „Лісовій пісні” так описує злиднів: „Злидні – малі, зморені істоти, в лахмітті, з вічним гризьким голодом на обличчі” [10, 519]. Варто бути дуже обережними зі словами, оскільки, згадавши про злиднів, можна накликати їх до хати.

Магія слова може не лише приносити удачу, а й накликати біду, якщо мовити щось лихе не в ту хвилину. Цього не знали профанні за своєю суттю Лукашева мати з Килиною, тому самі наврочили нещастя в дім:

„Мати: ...Бодай так вас самих посіли злидні!”

„Килина: Нехай того посядуть, хто їх кличе!”

[10, 522].

Бажаючи людині зла, кажуть: „Бодай тебе злидні побили!” Відомі приказки про цих істот: „Щастя дочасне, а злидні довічні”; „За злиднями світу не бачить”; „Упросилися злидні на три дні, та чорт їх і довіку не викишкає”.

Доля, за народними уявленнями, – добрий дух, що захищає людину, приносить щастя та багатство всім, однак якщо людина лінива або погана, доля її покидає [5, 160]. Кожен має свою долю, призначену Богом. Існує багато приповідок про долю: „Що має бути, того не минути”; „Що Бог дасть, те і в вікно подасть”; „Долі й конем не об’їдеш”; „Перед долею не втечеш”. Леся Українка дотримується іншої думки. Доля з „Лісової пісні” говорить, що її треба було розгледіти, знайти і виплекати, тобто задарма нічого не дається. Це відбито і в психології українців, що завжди звикли працювати не покладаючи рук, щоб утримати свою долю, яка ледачих покидає. Пасивним до своєї долі виявився Лукаш, тому після каяття не зміг повернути собі щастя:

„Я – загублена Доля. / Завела мене в дебрі / нерозумна сваволя”;
„Ти стоптав дивоцвіти / без ваги попід ноги... / Скрізь терни –
байраки, та й нема признаки, / де шукати дороги” [10, 534].
Отож, у „Лісовій пісні” міфологічні істоти виявляються мудрі-
шими від людей, що часто необережні діями, вчинками, а
особливо – мовленням.

Майстерно володіє сакральним мовленням і виявляє повагу
до сакрального світу дядько Лев. Саме він є мудрецем, тим, хто
береже рід свій і людський узагалі.

Образ дядька Лева – символ діда, старійшини роду,
спільного предка, який володіє великою мудрістю і вміє жити у
мирі й злагоді з навколишнім світом і силами природи. Навіть
господарі лісу і води поважають Лева: „*Лісовик*: То ж дядько Лев
сидітиме в тій хижі; / а він нам приятель” [10, 457]. Мовлення
дядька Лева засвідчує його життєвий досвід, великі знання про
світ, він – відун, той, кому відомі таємниці всесвіту. Лише
дядько Лев володіє словами, що допомагають облаштувати
мирне співжиття з мешканцями лісу і вберегти від усіляких
напастей: знає замовляння від хвороб, спеціально для Куця
тримає у стайні чорного цапа, вміє уберегти від потерчат. Він
сам стверджує: „От небіжчик дід казали: треба тільки слово
знати...” [10, 491]. І як справжній мудрець-відун знає дядько Лев
багато народних казок та легенд, в одній з яких розповідає
Лукашеві про світобудову.

Найбільшою справою дядька Лева було збереження старого
дуба. Він знав, що це дерево життя. Дерево життя (світове
дерево, небесне дерево, дерево пізнання, райське дерево) –
дерево, що росте посеред вирію-раю, у „Лісовій пісні” – посеред
лісу. Дуб є особливо священним деревом, втіленням світового
дерева – прадуба, що росте у вирії. Його шанують за міцність,
красу, довговічність, а в давнину рубали тільки з дозволу волхвів
(у „Лісовій пісні” це саме дядько Лев). Саме дубові гаї вважалися
улюбленим місцезнаходженням богів, яким під старими дубами
приносилися жертви. Килина з Лукашевою матір’ю знищили
дерево життя, тому накликали на себе нещастя: „От сі баби

зовсім не вміють жити / як слід із нами, – цапа продали, / зрубали дуба. Зрушили умову... / Не буде їм добра тепер у лісі!” [10, 519].

Порушивши домовленість, жінки знищили словесну клятву, дану дядьком Левом, а це принесло біди, бо слово теж має неабияку силу. Лукаш через спілкування з Мавкою вчиться невідомої йому мови. А в цьому фантастичному світі якраз володіння словом засвідчує мудрість і навіть могутність. Слово змінює й перетворює природу, оберігає від хвороб і напастей, рятує від смерті, оживлює. Усе живе може здобутися на голос, виповісти себе. „Німого в лісі в нас нема нічого”, – зі щирою гордістю каже Мавка. Порушити раз дане слово – це означає пробудити злі сили, накликати на себе неминучу кару. Дядько Лев „заклявся на життя”, що збереже старезний дуб, і за це його оберігають лісові духи. Так само Мавці легко вірять, коли клянуться „змією-чарівницею”, бо це „присяга велика”. Словом можна відігнати пропасницю, зцілити рану, навіть олюднити звіра. Це забуте знання збагнула в момент трагічного переживання Мавка, рятуючи покараного Лісовиком Лукаша – вовкулаку. Слово може таїти небезпеку, і потребує обережності. Дядько Лев дотримується цього закону дуже строго. Натомість мати Лукаша й Килина на магичні властивості слова не зважають і тому накликають на себе біду. Лукаш же, повернений у людську подобу після метаморфози, у розмові про вовкулаку уникає самого цього слова, боячись магичних перетворень. Слово виступає посередником між життям і смертю. Голос Лукаша будить від смертного сну в Марища Мавку, вона повертається до життя, здобувшись на слово: „І слово уста мої німії оживило, / і я вчинила диво...” [10, 516].

Перетворення людини в дерево дуже поширене в українських віруваннях, часте в народних оповіданнях і літературі. Через необережне поводження Килини зі словом Мавка раптом перетворюється на вербу з сухим листям та плакучим гіллям. Плакуча верба – символ журби у багатьох землях, вона ж – символ журної вдовиці [8, 56]. Також верба символізує надзвичайні життєві сили, бо має здатність розвиватися без

коріння. Недарма Мавка зимувала у старій вербі, називаючи її матір'ю: „А твоя верба? / Та ж ти її матусею назвала” [10, 466].

Рослинний світ „Лісової пісні” досить різноманітний. Тут квіти папороті, що приносять щастя і казкове багатство, хміль, який символізує родючість, молоде буяння, а також війну, хоробрість і відвагу. На могилі дядька Лева Мавка хоче зростити барвінок, що засвідчує вічну пам'ять про померлого. Спостереігаємо тут елементи дохристиянського анімізму, адже вся природа „Лісової пісні” почуває, розуміє, має свої бажання, бореться за своє існування, як усяка жива істота. Тому антропоморфічним за суттю є рослинний світ драми: ясен, рожа, калина, береза і верба надягли святкові шати восени, приготувавшись до свята. А взимку „спить озеро, спить ліс і очерет” [10, 463].

Тваринний світ „Лісової пісні” теж має сакральний характер. Скажімо, дядько Лев тримав чорного цапа у хліві задля того, аби вберегти корів від Куця. Щоб відлякати Потерчат, старий обіцяє привести пса-ярчука. Цей надзвичайно дужий пес із „вовчим зубом” має здатність бачити і проганяти злих духів. Такого собаку бояться не тільки відьми, а й сам диявол [5, 617]. Дядько Лев: „Еге! то знаю ж я! То Потерчата! / Ну-ну, чекайте ж, приведу я звавтра / щеняток-ярчуків, то ще побачим, / хто тут заскавучить!” [10, 486]. Мешканці міфологічного світу поклоняються Змії-цариці, клятва її йменням – найвірніша: „Мавка: Хай Змія-цариця / мене скарає, якщо се неправда” [10, 486]. Одне з пояснень ролі змія зводиться до того, що він є добрим генієм молоді та посередником у женихальних справах. Залицяючись до Мавки, Перелесник згадує Змію-царицю: „Щоб тобі здобути лісову корону, / ми Змію-царицю скинемо із трону...” [10, 469].

Переосмисленим представлено в „Лісовій пісні” фольклорний мотив вампіризму. У народних переказах Мавка мстива й навіть смертоносна. Лукаш після всіх завданих їй кривд якраз і чекає помсти. Але вона відповідає не прокльонами, а словами вдячності, Мавка сама стає жертвою упирів – злиднів, які

вимагають у неї хоча б „калину, оту, що носиш коло серця”. Мавка ще в момент знайомства застерігає хлопця від вампірськи жорстокого ставлення до всього живого: „Не точи! Се кров її. Не пий же крові з сестроньки моєї”. Мавка намагається навчити Лукаша вжитися в гармонію природних змін, це допомогло б віднайти втрачений рай. Але хлопцеві це не вдалося, і замість раю він опиняється в пеклі, приречений духом лісу прагнути вже людської крові, яка, проте, ніколи не вгамує його вампірсько-вовкулацької неситості. А Мавка змогла магічним словом повернути коханого в людську подобу, виступаючи всупереч фольклорній традиції рятівницею, а не спокусницею-погубителькою.

У пролозі бачимо ще незайману, гармонійну природу. Причому це природа, протиставлена людському світові. Свобода порівнюється з „весняною водою”, вітром, невинним рухом і оновленням, тоді як люди ставлять „гатки” й „запруды”, перепиняють всеоновлюючий рух, живуть у неволі. І Той, що греблі рве, й Русалка готові „вимити водою” „той дух ненавидний”. У фіналі люди таки покидають ліс, повертаються до села, не знайшовши спільної мови зі стихією, а порозуміння й гармонія можливі лише завдяки мистецтву, красі, музиці, слову. Розрив між природним і людським можна подолати через не розтрачену ще остаточно предковичну мудрість, „відання”, передане від найдавніших поколінь. Таким умінням жити в злагоді з природою наділений дядько Лев. Це володіння словом, яке набуває магічного значення. Через сакральний художньо-мовний світ „Лісової пісні” приходять розуміння законів Усесвіту, життєва мудрість.

Мова драми на тлі свого часу виявляє надзвичайну своєрідність авторського голосу. Пафос твору – це пафос загального, філософського порядку. Письменниця порушила глобальні проблеми людського буття, окреслила проблемні горизонти антропології та культурології традиційної і сучасної.

Література

1. Бабій Ф. Про назву твору „Лісова пісня” та імена персонажів // Дивослово.– 1995.– № 2.– С. 22–26.
2. Борисюк Т. Фольклор і міфологія в „Лісовій пісні” Лесі Українки // Народна творчість і етнографія.– 1991.– № 2.– С. 31–40.
3. Борисюк Т. Біля витоків „Лісової пісні” // Літературна панорама-87.– К., 1988.– С. 277–280.
4. Возняк Т. „Народження трагедії з Духа музики” та „Лісова пісня” // Тексти та переклади.– Х., 1998.– С. 210–222.
5. Войтович В. Українська міфологія.– Л.: Либідь, 2002.– 664 с.
6. Давидюк В. Позатекстова міфологічна символіка „Лісової пісні” // Дивослово.– 1995.– № 2.– С. 6–9.
7. Драй-Хмара М. Леся Українка: життя і творчість.– К., 1926.
8. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу.– К.: Обереги, 1992.– 424 с.
9. Кордун В. Фольклорно-міфологічна образність у структурі „Лісової пісні” // Народна творчість і етнографія.– 1983.– № 3.– С.60–65.
10. Українка Леся. Вибране.– К.: Дніпро, 1977.– 636 с.
11. Українка Леся. Зібр. тв.: У 12 т.– Т. 8.– К.: Наук. думка, 1977.– С. 190–191.
12. Яценко Н. „Лісова пісня” у контексті драматичної творчості Лесі Українки // Радянське літературознавство.– 1987.– № 9.– С. 50.

Shevchenko I. Sacral Artphone Word of Fairy Like Drama “Lisova Pisnya”.

The article is devoted to the research of sacral lexic of the fairy-like drama “The Forest Song” (“Lisova pisnya”). The author emphasizes the theme groups, place of action, time of action, characters, fauna and flora researches the picture of the world shown by Lesya Ukrainka and her linguistic representation in the light of sacral artistic language of the drama.

Key words: the picture of the world, sacral language, the magic of a word, sacral artistic world, the model of the world.